

І. М. Грищенко,

*д. держ. упр, доцент, професор кафедри публічного управління та адміністрування,
Державний університет "Київський авіаційний інститут"*

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8191-1177>

DOI: 10.32702/2306-6814.2025.15.266

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ У КОНТЕКСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

I. Gryshchenko,

Doctor of Science in Public Administration, Associate Professor,

Professor of the Department of Public Management and Administration, The State University "Kyiv Aviation Institute"

STATE REGULATION OF BANKING INSTITUTIONS IN THE CONTEXT OF THE APPLICATION OF INNOVATIVE INFORMATION TECHNOLOGIES

Стаття присвячена дослідженню питань застосування інноваційних інформаційних технологій у державному регулюванні діяльності банківських установ в Україні, країнах Європейського Союзу, Великобританії та Сінгапуру. Встановлено, що в умовах цифрової трансформації банківські установи зазнають суттєвих змін, зумовлених стрімким розвитком інноваційних інформаційних технологій. Такі процеси, як впровадження мобільного банкінгу, штучного інтелекту, блокчейн-рішень та відкритого банкінгу, радикально змінюють характер фінансових послуг і формують нову архітектуру ринку, що, своєю чергою, ставить перед державними регуляторами завдання перегляду класичних підходів до нагляду й контролю.

З'ясовано, що цифровізація охоплює всі ключові аспекти банківської діяльності — від автоматизації операцій до створення цифрових фінансових екосистем. Виявлено основні регуляторні ризики: правова невизначеність статусу новітніх продуктів, кіберзагрози, зниження ефективності традиційних інструментів контролю. Проведено аналіз нормативно-правової бази України, що регламентує цифрові фінансові послуги, зокрема щодо "регуляторних пісочниць" (Regulatory sandboxes), відкритого банкінгу, платіжних послуг та віртуальних активів. Обґрунтовано, що застосування штучного інтелекту дозволяє ефективно обробляти дані, зокрема виявляти бенефіціарних власників по всьому світу, аналізувати зв'язки, місцезнаходження, використання підставних компаній, офшорні зони та банківські дані учасників тендерів. Встановлено, що одним із ключових механізмів, який поступово інтегрується у національну регуляторну практику, є запровадження "регуляторних пісочниць", цінність яких полягає в їх здатності поєднувати інноваційність з керованістю. Regulatory sandboxes стимулюють технологічний розвиток банківського сектора, даючи змогу розробникам перевірити життєздатність своїх ідей в реальних умовах без повного навантаження традиційного регулювання, водночас, регулятор отримує емпіричні дані, необхідні для обґрунтованого прийняття рішень щодо адаптації або модифікації чинного нормативного поля. Тож "регуляторні пісочниці" стають своєрідним каналом зворотного зв'язку між інноваційною практикою та регуляторною політикою, що є особливо важливим у ситуаціях швидкої технологічної еволюції. У такому форматі держава виступає не тільки в ролі наглядача, а й у ролі партнера, який зацікавлений у розвитку стійкої та технологічно адаптивної фінансової екосистеми.

The article is devoted to the study of the application of innovative information technologies in state regulation of banking institutions in Ukraine, the European Union, Great Britain and Singapore. It has been established that in the context of digital transformation, banking institutions are undergoing significant changes due to the rapid development of innovative information technologies. Processes such as the introduction of mobile banking, artificial intelligence, blockchain solutions, and open banking are radically changing the nature of financial services and shaping a new market architecture, which, in turn, challenges state regulators to review classic approaches to supervision and control.

It was found that digitalization encompasses all key aspects of banking activities — from automation of operations to the creation of digital financial ecosystems. The main regulatory risks were identified: legal uncertainty of the status of new products, cyber threats, and a decrease in the effectiveness of traditional control tools. An analysis of the regulatory framework of Ukraine regulating digital financial services was conducted, in particular regarding "regulatory sandboxes", open banking, payment services, and virtual assets. It is substantiated that the use of artificial intelligence allows for effective data processing, in particular, identifying beneficial owners around the world, analyzing connections, locations, use of shell companies, offshore zones, and bank details of tender participants. It has been established that one of the key mechanisms that is gradually being integrated into national regulatory practice is the introduction of "regulatory sandboxes", the value of which lies in their ability to combine innovation with manageability. Regulatory sandboxes stimulate technological development in the banking sector by allowing developers to test the viability of their ideas in real-world conditions without the full burden of traditional regulation, while providing the regulator with the empirical data necessary to make informed decisions about adapting or modifying the current regulatory framework. Therefore, "regulatory sandboxes" become a kind of feedback channel between innovative practice and regulatory policy, which is especially important in situations of rapid technological evolution. In this format, the state acts not only as an overseer, but also as a partner interested in the development of a sustainable and technologically adaptive financial ecosystem.

Ключові слова: механізми та інструменти державного регулювання, принцип проактивного регулювання, державний регулятор, регуляторна політика, регуляторний вплив, пруденційний нагляд, банківська діяльність, банківський сектор, цифровізація, цифрові канали обслуговування, фінансові інновації, фінансові технології, відкритий банкінг, необанки, блокчейн, штучний інтелект, кібербезпека, механізм регуляторної пісочниці, захист персональних даних, прозорість банківських операцій, цифрові фінансові послуги, технологічно адаптивна фінансова екосистема.

Key words: mechanisms and instruments of state regulation, the principle of proactive regulation, state regulator, regulatory policy, regulatory influence, prudential supervision, banking, banking sector, digitalization, digital service channels, financial innovations, financial technologies, open banking, neobanks, blockchain, artificial intelligence, cybersecurity, regulatory sandbox mechanism, personal data protection, transparency of banking transactions, digital financial services, technologically adaptive financial ecosystem.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

У сучасних умовах цифрової трансформації банківського сектора виникає необхідність переосмислення традиційних підходів до державного регулювання фінансових установ. Швидкий розвиток інноваційних інформаційних технологій, зокрема фінтех-рішень, блокчейн-сервісів, штучного інтелекту та хмарних обчислень, призводить до зміни операційних моделей банків і водночас ускладнює контроль за їх діяльністю з боку державних регуляторів. Ці зміни створюють нові виклики для забезпечення фінансової стабільності, кібербезпеки, захисту персональних даних та прозорості банківських операцій.

Незважаючи на окремі спроби адаптації регуляторної політики до цифрових умов, існує дефіцит комплексного підходу до формування ефективної моделі регуляторного впливу на банківські установи в умовах інтенсивної цифровізації. Водночас недостатньо розроблені механізми синхронізації впровадження інновацій з регуляторними вимогами можуть стати як джерелом системних ризиків, так і стримуючим чинником технологічного прогресу в банківському секторі. Таким чином, проблема узгодження державного регулювання з вимогами цифрової доби потребує наукового аналізу та розробки практичних рішень.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Питання державного регулювання банківської діяльності в умовах цифровізації дедалі активніше вис-

вітлюється в українській науковій літературі, однак аналіз опублікованих джерел виявляє наявність низки прогалин, що потребують подальшого дослідження. Насамперед варто відзначити наукову працю Ю. Манащинської та М. Фірчук-Лукашевої [1], в якій авторки акцентують увагу на важливості збалансованого підходу до регулювання банків із позицій сталого розвитку. Вони підкреслюють, що у процесі цифровізації підвищується роль не лише інституційної стійкості банків, а й захисту прав споживачів фінансових послуг. Водночас увага в цій роботі зосереджена переважно на споживчому вимірі функціонування банківської системи, без достатньої деталізації механізмів державного реагування на виклики, зумовлені впровадженням нових технологій.

Веретельніков І. О. [2] здійснює систематизацію основних світових моделей державного регулювання банківського сектора, приділяючи особливу увагу порівнянню жорсткого нагляду та м'якого партнерського регулювання. Автор показує, що в умовах зростання інституційної складності цифрових фінансових послуг ефективність традиційних підходів до регулювання істотно знижується. Однак, попри ґрунтовну типологізацію моделей, у публікації відсутній конкретний аналіз їх адаптивності до цифрового середовища та можливостей застосування у правовій системі України, що ускладнює практичне використання зроблених висновків для трансформації вітчизняної регуляторної політики.

До ключових досліджень нормативно-правових проблем інтеграції з європейським простором належить робота К. В. Штогрін [3], яка порушує питання гармонізації законодавства України з нормами ЄС у сфері банківського права. Зокрема, авторка відзначає наявність суттєвих розбіжностей між принципами функціонування українського та європейського фінансового ринку, що обумовлює потребу у кодифікації нових цифрових норм і оновленні регуляторної бази. Утім, проблема забезпечення балансу між європейськими стандартами та інноваційною практикою у вітчизняному банківському секторі залишається відкритою.

Публікація А. М. Пугача та Н. І. Демчук [4] розкриває зміни у державному регулюванні банків під впливом економічної кризи. Автори роблять акцент на необхідності підвищення стабілізаційної функції регулятора, однак дослідження майже не враховує аспектів цифрової трансформації, що істотно змінює джерела ризиків і характер регуляторного впливу. Це створює розрив між традиційним і цифровим виміром кризового регулювання.

У праці І. М. Товкуна та Т. С. Зубко [5] проаналізовано проблемні моменти правового регулювання банківської діяльності, зокрема невизначеність нормативного статусу окремих фінансових послуг і прогалини у законодавчому забезпеченні фінансового моніторингу. Автори звертають увагу на нестачу спеціалізованих актів, що регулюють взаємодію банків з новими технологічними компаніями. Попри важливі спостереження, у дослідженні практично відсутній аналіз міжнародного досвіду, а також механізмів адаптації законодавства до інноваційних умов, що обмежує його застосування для розробки цілісної регуляторної стратегії.

Проблему невизначеності діяльності також розкриває І. М. Грищенко [6], яка вказує, що "ми живемо в історичний період, коли всі усталені у світі норми, правила, міжнародні угоди, що здавалися непорушними, стрімко втрачають свою силу. Світ стає більш непередбачуваним: технології розвиваються швидше, ніж суспільство встигає адаптуватися; глобальні кризи, як-то фінансова криза 2008 року, чи пандемія COVID-19" [6] змушують шукати нові підходи до управління та державного регулювання. На перетині теорії та практики інституційного розвитку банківського регулювання знаходиться праця К. В. Далгич [7]. Автор пропонує концепцію поетапного вдосконалення функцій банківського нагляду шляхом посилення аналітичної та проактивної складової регулювання. Водночас у роботі майже не розглянуто вплив фінансових інновацій — зокрема FinTech, блокчейн-рішень та штучного інтелекту — на динаміку інституційних змін у регуляторному середовищі.

Таким чином, проаналізовані джерела створюють фундаментальне підґрунтя для осмислення сучасних підходів до регулювання банківської діяльності, однак виявляється низка недостатньо висвітлених аспектів. Зокрема, це питання нормативного охоплення цифрових банківських послуг, ефективності регуляторних відносин у національних умовах, можливостей імплементації міжнародних практик та потреби в системному оновленні регуляторної бази у відповідь на цифровізацію. Заповнення зазначених прогалин і становить предмет дослідження у межах цієї статті.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Метою статті є дослідження особливостей державного регулювання діяльності банківських установ в умовах цифрової трансформації фінансового сектора, а також визначення напрямів адаптації регуляторної політики до викликів, що виникають у зв'язку із впровадженням інноваційних інформаційних технологій.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Упродовж останнього десятиліття банківська система багатьох країн, зокрема й України, зазнала глибоких трансформацій, спричинених стрімким впровадженням цифрових технологій, що кардинально змінюють логіку функціонування фінансових установ. Цифровізація перестала бути лише інструментом модернізації окремих банківських процесів і набула системного характеру, охоплюючи як внутрішні організаційну структуру банків, так і взаємодію з клієнтами, партнерами та державними органами. Йдеться, зокрема, про оптимізацію внутрішніх бізнес-процесів за рахунок автоматизації документообігу, використання електронного цифрового підпису, впровадження систем штучного інтелекту для аналізу кредитних ризиків, поведінкової аналітики клієнтів та виявлення шахрайських транзакцій.

Водночас зростає значення цифрових каналів обслуговування, серед яких ключовими стали мобільні додатки, дистанційні платформи онлайн-банкінгу, інтеграція сервісів у соціальні мережі та інші цифрові екосистеми. Така трансформація спрямована на забезпечення максимального комфорту клієнтів і оперативності фінансових операцій, що водночас стимулює конкурен-

Таблиця 1. Цифрові трансформації банківського сектора та їх регуляторні виклики

Напрямок цифровізації	Ключові технології	Приклади впровадження	Регуляторні виклики
Автоматизація внутрішніх операцій	Роботизовані процеси (RPA), штучний інтелект (AI)	Обробка платежів, верифікація клієнтів, скоринг кредитних ризиків	Контроль за прозорістю алгоритмів, забезпечення аудиту цифрових процесів
Взаємодія з клієнтами через цифрові канали	Мобільний банкінг, чат-боти, омніканальні платформи	Додатки для онлайн-банкінгу, електронні платформи самообслуговування	Захист персональних даних, цифрова інклюзія, регулювання дистанційної ідентифікації
Інноваційні фінансові продукти	FinTech, DeFi, Smart Contracts	Необанки, цифрові гаманці, платформи кредитування	Визначення правового статусу нових учасників ринку, регулювання криптоактивів
Застосування блокчейн та DLT	Розподілений реєстр, цифрові токени	Внутрішньобанківські перекази, цифрова ідентифікація, токенизація активів	Відсутність стандартів, складність транскордонного регулювання
Кібербезпека та захист інфраструктури	Системи виявлення загроз, біометрія, шифрування	Багаторівнева автентифікація, системи управління інцидентами	Гармонізація вимог до інформаційної безпеки, підвищення стійкості систем

Джерело: власна розробка автора.

цію на ринку і прискорює адаптацію банків до нових технологічних реалій. Усе це обумовлює зростання попиту на впровадження інноваційних інструментів, зокрема штучного інтелекту (далі — AI), машинного навчання, біометричної ідентифікації клієнтів, блокчейн-рішень і хмарних обчислень, які сприяють як підвищенню ефективності, так і посиленню безпеки банківських операцій.

У результаті цифрова трансформація банківських установ перестала розглядатися як додатковий або факультативний напрям розвитку, вона стала критично необхідною умовою підтримання конкурентоспроможності. У сучасному середовищі лише ті банки, які активно впроваджують технологічні інновації та пропонують клієнтам сучасні, швидкі, персоналізовані сервіси, зберігають лідерські позиції на ринку. Інституції, що ігнорують цифровізацію, ризикують втратити клієнтську базу, зіткнутися з проблемами операційної ефективності та зазнати труднощів з боку регуляторного тиску в умовах жорсткіших вимог до прозорості, кібербезпеки та фінансової звітності.

У цьому контексті значного впливу на структуру ринку фінансових послуг набуває розвиток фінансових технологій (далі — FinTech), які надають новий вимір банківській конкуренції. FinTech-компанії, завдяки гнучкості, здатності швидко масштабуватися й орієнтації на інновації, забезпечують клієнтів альтернативними інструментами доступу до фінансових послуг — від мобільних гаманців та платіжних сервісів до краудфінансових платформ і P2P-кредитування [8]. Поява необанків (банків, що функціонують винятково в цифровому середовищі, без фізичних відділень), а також децентралізованих фінансових платформ (далі — DeFi), які використовують смарт-контракти для автономного управління фінансовими операціями, формує нову архі-

тектуру фінансового ринку, що виходить за межі традиційних банківських моделей.

З урахуванням цього дедалі актуальнішою стає проблема відповідності класичних механізмів державного регулювання сучасним умовам цифрової економіки. Багато традиційних інструментів, таких як ліцензування, пруденційний нагляд, вимоги до капіталу чи нормативне резервування, розроблялися в умовах домінування офлайн-банкінгу й можуть виявитися малоефективними щодо нових цифрових суб'єктів ринку, які працюють за іншою логікою. Особливу складність становить регуляторне охоплення фінансових послуг, які надаються в межах транснаціональних цифрових платформ або на основі криптовалют, оскільки вони не завжди підпадають під дію чинного національного законодавства й можуть діяти поза юрисдикцією національних регуляторів. З огляду на викладене, доцільним є узагальнення ключових аспектів впливу цифровізації на банківську діяльність та відповідні виклики для системи державного регулювання (табл. 1).

Сучасні трансформаційні процеси в банківській сфері, пов'язані з інтенсивним впровадженням цифрових технологій, зумовлюють необхідність перегляду та оновлення нормативно-правових засад державного регулювання. Цифрові інновації не лише змінюють операційні моделі банків, а й створюють нові регуляторні зони невизначеності, що вимагає адекватного нормативного реагування з боку держави. У зв'язку з цим особливої актуальності набуває дослідження чинного нормативно-правового поля, яке формує правову основу для функціонування банків у цифровому середовищі.

Як бачимо з рис. 1 Україна активно впроваджує інноваційні цифрові технології для регулювання діяльності банківських установ. Розпочався процес застосування штучного інтелекту (AI), який визначають як систему,

Рис. 1. Основні напрями використання інноваційних технологій

Джерело: власна автором.

здатну демонструвати розумну поведінку, аналізуючи середовище та приймаючи автономні рішення для досягнення визначених цілей. Відмінність AI від традиційних інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) полягає в його здатності до самостійного навчання. Замість того щоб програміст створював алгоритми для кожного можливого сценарію, AI здатне самостійно знаходити рішення завдяки своїм алгоритмам. Штучний інтелект дозволяє ефективно обробляти дані, зокрема виявляти бенефіціарних власників по всьому світу, аналізувати зв'язки, місцезнаходження, використання підставних компаній, офшорні зони та банківські дані учасників тендерів. Його потенціал особливо корисний у таких критичних процесах, як реєстрація землі та власності, управління соціальними виплатами, перевірка особистих даних та оформлення державних контрактів.

На національному рівні ключовим регулятором банківської діяльності залишається Національний банк України (далі — НБУ), який водночас виконує функції як класичного пруденційного наглядача, так і драйвера цифрової трансформації фінансового сектору. Зокрема, у стратегії розвитку фінансового сектору України до 2025 року, ухваленій за ініціатииви НБУ, було передбачено створення сприятливого середовища для розвитку фінансових технологій, стимулювання інновацій та адаптацію регуляторної політики до цифрових реалій [9]. Незважаючи на те, що термін дії стратегії закінчив-

ся, її реалізація мала значний вплив на розвиток фінансового сектору України. Важливим кроком у цьому напрямі стало ухвалення Закону України "Про платіжні послуги", який значно розширив рамки для функціонування нових гравців фінансового ринку, таких як постачальники нефінансових платіжних послуг, і створив передумови для імплементації стандартів ЄС, зокрема, PSD2 [10].

У межах цієї реформи було запроваджено поняття відкритого банкінгу (Open Banking), що зобов'язує банки надавати доступ до клієнтських рахунків зовнішнім постачальникам через API, за згодою клієнта. Це дозволяє формувати нові цифрові сервіси, але водночас вимагає підвищення вимог до інформаційної безпеки, ідентифікації та автентифікації користувачів, що вже частково врегульовано положенням НБУ № 42 від 2021 року, яке встановлює вимоги до кіберзахисту в банківській системі [11].

Крім того, дієвим інструментом цифровізації стала платформа електронного документообігу НБУ, а також впровадження Єдиного реєстру рахунків, що дозволяє забезпечити прозорість фінансових потоків і полегшує здійснення фінансового моніторингу. Водночас значна частина цифрових активів, зокрема криптовалюти, і дотепер перебуває в зоні нормативної невизначеності, попри прийняття Закону України "Про віртуальні активи", який формально визначив правовий статус таких активів, але не введений у дію в повному обсязі через

відсутність узгоджених змін до Податкового кодексу [12].

На рівні підзаконних актів Національний банк України здійснює активні кроки щодо формування нових регуляторних інструментів, адаптованих до умов цифрової економіки. Одним із ключових механізмів, який поступово інтегрується у національну регуляторну практику, є запровадження так званих "регуляторних пісочниць" (Regulatory sandboxes). Цей інститут є відносно новим явищем у системі фінансового регулювання, однак він уже продемонстрував високу ефективність у низці країн із розвинутою цифровою фінансовою інфраструктурою, зокрема у Великій Британії, Сінгапурі, Австралії та країнах Європейського Союзу.

Суть механізму регуляторної пісочниці (Regulatory sandboxes) полягає у створенні контрольованого середовища, в межах якого фінансові установи, стартапи або інші учасники ринку мають можливість тестувати інноваційні продукти, послуги чи бізнес-моделі без повного дотримання всіх регуляторних вимог, які зазвичай застосовуються до традиційних суб'єктів фінансового ринку. Водночас таке тестування відбувається під постійним наглядом з боку регулятора, що дає змогу оперативно виявляти ризики, оцінювати вплив інновацій на стабільність фінансової системи, права споживачів, а також відповідність технологій стандартам безпеки й прозорості.

Цінність "регуляторних пісочниць" полягає в їх здатності поєднувати інноваційність з керованістю. З одного боку, вони стимулюють технологічний розвиток банківського сектора, даючи змогу розробникам перевірити життєздатність своїх ідей в реальних умовах без повного навантаження традиційного регулювання. З іншого боку, регулятор отримує емпіричні дані, необхідні для обґрунтованого прийняття рішень щодо адаптації або модифікації чинного нормативного поля. Таким чином, "регуляторні пісочниці" стають своєрідним каналом зворотного зв'язку між інноваційною практикою та регуляторною політикою, що є особливо важливим у ситуаціях швидкої технологічної еволюції.

У контексті українських реалій та ініціатив НБУ запровадження "регуляторної пісочниці" відповідає стратегічним орієнтирам на гармонізацію з європейським правовим полем та створення сприятливого середовища для фінтех-розвитку. Важливо, що НБУ розглядає "регуляторні пісочниці" не лише як інструмент тестування, але й як засіб формування довіри між регулятором та технологічними інноваторами [13]. У такому форматі держава виступає не тільки в ролі наглядача, а й у ролі партнера, який зацікавлений у розвитку стійкої та технологічно адаптивної фінансової екосистеми.

Водночас ефективність впровадження "регуляторних пісочниць" потребує чіткого нормативного оформлення, зокрема, визначення критеріїв допуску учасників, часових меж тестування, вимог до звітності та процедур припинення проєктів, які не відповідають очікуваним стандартам. Також доцільним є розгляд механізмів переходу успішно протестованих моделей у масштабну реалізацію в умовах повноцінного регуляторного поля. Усе це має базуватися на принципах пропорційності, технологічної нейтральності та балансу між свободою

інновацій і захистом інтересів споживачів фінансових послуг.

У цьому контексті особливого значення набуває дослідження міжнародного досвіду регуляторного супроводу фінансових інновацій, що дозволяє не лише виявити ефективні моделі взаємодії між регуляторами та фінтех-сектором, але й оцінити можливості їх адаптації до умов українського фінансового ринку. У розвинених країнах формування сприятливого середовища для розвитку фінансових інновацій здійснюється на основі концепції так званого "смарт-регулювання", що передбачає поєднання правової гнучкості з технологічною нейтральністю, а також активне використання ризик-орієнтованих підходів.

Зокрема, приклад Великої Британії, яка вважається одним із флагманів у впровадженні "регуляторних пісочниць", демонструє високу ефективність моделі, заснованої на відкритому діалозі між інноваційними компаніями та Financial Conduct Authority (далі — FCA). Запущена у 2016 році британська регуляторна пісочниця дозволила понад 700 компаніям протестувати нові технології у реальних умовах. Однією з ключових переваг цього механізму стало формування інституційного каналу постійної комунікації, у межах якого розробники фінансових інновацій отримували зворотний зв'язок від регулятора щодо відповідності запропонованих рішень чинним стандартам безпеки та захисту прав споживачів.

Подібні підходи спостерігаються і в Сінгапурі, де Monetary Authority of Singapore (далі — MAS) реалізує комплексну стратегію підтримки фінансових інновацій, поєднуючи механізми "регуляторних пісочниць" із фінансовим стимулюванням стартапів, створенням галузевих кластерів та організацією хакатонів для розвитку цифрових рішень у банківському секторі. Важливо, що сінгапурська модель ґрунтується на принципі проактивного регулювання, тобто передбачає не лише реагування на технологічні зміни, але й участь регулятора в їх ініціюванні та супроводі. Такий підхід дозволяє не лише знижувати регуляторні бар'єри, але й своєчасно виявляти потенційні ризики та адаптувати нормативну базу до нових умов.

Досвід Європейського Союзу також засвідчує важливість інституціоналізованої взаємодії між фінансовими регуляторами та технологічними розробниками. У 2020 році Європейська комісія презентувала Digital Finance Strategy for the EU, яка передбачає створення єдиного цифрового фінансового простору, де інновації супроводжуються єдиними стандартами захисту, кібербезпеки та правової відповідальності. Запровадження регламенту MiCA (далі — Markets in Crypto-Assets) стало прикладом спроби забезпечити прозоре регулювання криптовалют і пов'язаних із ними послуг на всій території ЄС, що є відповіддю на зростання транснаціональної активності цифрових фінансових платформ [14].

Оцінюючи можливості імплементації зазначених міжнародних практик в українську правову та інституційну систему, варто враховувати як технологічну готовність фінансових установ, так і рівень інституційної спроможності регулятора. У цьому контексті Україна вже демонструє позитивні зрушення. Зокрема, у

2020 році НБУ оголосив про запуск власної "регуляторної пісочниці", що надає можливість вітчизняним фінтех-компаніям тестувати інноваційні продукти у партнерстві з регулятором. Водночас ефективність цього інструменту поки що стримується обмеженою кількістю нормативно врегульованих процедур та відсутністю чітко прописаного алгоритму взаємодії з учасниками.

Імплементация успішного зарубіжного досвіду передбачає кілька ключових напрямів. По-перше, необхідно формалізувати процедури допуску до тестування, враховуючи як інституційну надійність учасників, так і потенційну користь інновації для банківської системи. По-друге, доцільним є створення електронної платформи комунікації між регулятором, фінтех-компаніями та споживачами, яка б забезпечила прозорість тестування та зворотний зв'язок. По-третє, важливо інтегрувати положення щодо пісочниць у ширшу рамку цифрової фінансової політики, зокрема у стратегії розвитку фінансового сектора та документи фінансової стабільності.

Таким чином, міжнародний досвід свідчить про те, що ефективний регуляторний супровід фінансових інновацій має ґрунтуватися на принципах відкритості, гнучкості та інтегрованості. Для України впровадження таких моделей є не лише бажаним, а й необхідним кроком для забезпечення стабільного розвитку банківської сфери в умовах цифровізації, з урахуванням як глобальних трендів, так і внутрішніх інституційних реалій. Розширення інструментарію регулювання через адаптацію міжнародних практик дозволить не лише знизити технологічні та регуляторні ризики, а й активізувати інноваційний потенціал фінансового ринку України.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження засвідчило, що цифровізація банківської діяльності є не лише технологічним трендом, а й ключовим вектором трансформації фінансової системи, що суттєво впливає на традиційні підходи до державного регулювання. Активне впровадження інноваційних інформаційних технологій, таких як штучний інтелект, блокчейн, мобільні платформи, хмарні сервіси та інструменти відкритого банкінгу, трансформуює операційні моделі банків і водночас формує нові виклики для регуляторної політики. Традиційні регуляторні інструменти, сформовані в умовах офлайн-банкінгу, дедалі частіше виявляються недостатніми для ефективного охоплення нових суб'єктів фінансового ринку, а отже потребують модернізації з урахуванням специфіки цифрового середовища.

У процесі аналізу було виявлено низку системних ризиків, що супроводжують процес цифровізації банківської діяльності, серед яких найбільш актуальними є кіберризик, ризик втрати персональних даних, правова невизначеність статусу цифрових фінансових продуктів, а також зростання асиметрії інформації між споживачами та технологічними провайдерами. Ці ризики підсилюються швидкістю технологічних змін і зростаючим числом нестандартних гравців на фінансовому ринку, зокрема FinTech-компаній, необанків і DeFi-платформ, діяльність яких часто виходить за межі чинного правового поля.

Аналіз сучасного стану нормативно-правового забезпечення регулювання банківської діяльності в Україні вказує на позитивні кроки у напрямі адаптації законодавства до цифрових реалій, зокрема через прийняття Закону України "Про платіжні послуги" та впровадження відкритого банкінгу. Проте, водночас зберігаються певні розриви у регулюванні віртуальних активів, порядку функціонування "регуляторних пісочниць", захисту персональних даних та забезпечення кібербезпеки, що вимагає комплексного перегляду існуючих нормативних рамок.

У межах дослідження міжнародного досвіду встановлено, що найбільш ефективними моделями регуляторного супроводу фінансових інновацій є підходи, реалізовані у Великій Британії, Сінгапурі та Європейському Союзі. Вони ґрунтуються на принципах технологічної нейтральності, ризик-орієнтованого регулювання та діалогу між регулятором і ринком. Запровадження таких моделей в Україні можливе за умови формалізації процедур функціонування "регуляторних пісочниць", розбудови електронної інфраструктури взаємодії з учасниками ринку, а також забезпечення інституційної спроможності органів державного нагляду.

Тож державне регулювання банківської діяльності в умовах цифровізації повинно еволюціонувати від реактивного до проактивного формату, ґрунтуючись на гнучких, адаптивних і технологічно чутливих інструментах, що здатні забезпечити баланс між стимулюванням інновацій і гарантією фінансової стабільності, захисту прав споживачів та надійності банківської системи загалом.

Література:

1. Маначинська Ю., Фірчук-Лукашева М. Аналіз діяльності банків та захист прав споживачів фінансових послуг у контексті сталого розвитку банківської системи. Економічний аналіз. 2024. Т. 34. № 4. С. 164—179. DOI: <https://doi.org/10.35774/econ2024.04.164>
2. Веретельніков І. О. Світові моделі державного регулювання банківського сектора. Державне будівництво. 2023. Вип. 1 (33). С. 148—162. DOI: <https://doi.org/10.26565/1992-2337—2023-1-13>
3. Штогрін К. В. Проблеми гармонізації законодавства України і ЄС у сфері банківського права. Молодий вчений. 2021. Вип. 11 (99). С. 36—41. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2021-11-99-8>
4. Пугач А. М., Демчук Н. І. Державне регулювання банківського сектора в умовах економічної кризи. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2018. Вип. 22. С. 38—41. URL: http://visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/22_3_2018ua/11.pdf
5. Товкун І. М., Зубко Т. С. Проблемні моменти правового регулювання банківської діяльності та шляхи їх вирішення. Право та інноваційне суспільство. 2021. Вип. 1 (16). С. 41—46. DOI: [https://doi.org/10.37772/2309-9275-2021-1\(16\)-6](https://doi.org/10.37772/2309-9275-2021-1(16)-6)
6. Грищенко І. М. Новий комплекс невизначеності та VUCA-середовище: виклики й можливості для лідерства. Державне управління: удосконалення та розвиток, № 3, 2025. URL: DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2156.2025.3.2>

7. Далгич К. В. Теоретичні і практичні аспекти інституційного розвитку банківського регулювання і нагляду. Вісник університету банківської справи. 2020. Вип. 1 (37). С. 92—100. DOI: [https://doi.org/10.18371/2221-755x1\(37\)2020208217](https://doi.org/10.18371/2221-755x1(37)2020208217)

8. Федевич Л. С., Ливдар М. В., Межирицька Я. В. Банківська система України: сучасний стан та перспективи розвитку. Економіка і суспільство. 2020. Вип. 21. С. 21—27. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2019-20-13>

9. Стратегія розвитку фінансового сектору України до 2025 року. URL: <https://bank.gov.ua/ua/about/develop-strategy/develop-strategy2023>. (дата звернення: 13.07.2025).

10. Про платіжні послуги: Закон України від 30.06.2021 № 1591-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-20#Text> (дата звернення: 13.07.2025).

11. Про затвердження змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України: Постанова НБУ від 31.03.2023 № 42. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0042500-23#Text> (дата звернення: 13.07.2025).

12. Про віртуальні активи: Закон України від 17.02.2022 № 2074-IX. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2074-20#Text> (дата звернення: 13.07.2025).

13. Хачатурян В. Х., Хачатурян Т. Х. Про виникнення та історію правового регулювання банківської діяльності України. Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: юридичні науки. 2021. Том 32 (71). Вип. 1. С. 91—94. DOI: <https://doi.org/10.32838/TNU-2707-0581/2021.1/16>

14. Мельник К. М., Бондаренко Н. В., Щербатюк О. П. Проблеми і перспективи розвитку банківського регулювання та нагляду в Україні. Економічний простір. 2024. № 194. С. 157—163. DOI: <https://doi.org/10.30838/EP.194.157-163>

References:

1. Manachynska, Yu. and Firchuk-Lukasheva, M. (2024), "Analysis of banks' activity and protection of financial service consumers in the context of sustainable banking system development", *Economic Analysis*, vol. 34, no. 4, pp. 164—179.

2. Veretelnikov, I. (2023), "Global models of state regulation of the banking sector", *State Building*, vol. 1, no. 33, pp. 148—162.

3. Shtogrin, K. (2021), "Problems of harmonizing Ukrainian and EU legislation in the field of banking law", *Young Scientist*, vol. 11, no. 99, pp. 36—41.

4. Puhach, A. M. and Demchuk, N. I. (2018), "State regulation of the banking sector under economic crisis conditions", *Scientific Bulletin of Uzhhorod National University*, vol. 22, pp. 38—41.

5. Tovkun, I. M. and Zubko, T. S. (2021), "Problematic aspects of legal regulation of banking activities and ways to solve them", *Law and Innovative Society*, vol. 1, no. 16, pp. 41—46.

6. Gryshchenko, I. M. (2025), "The New Uncertainty Complex and VUCA-environment: Challenges and Opportunities for Leadership", *Public administration: improvement and development*, vol. 3. DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2156.2025.3.2>

improvement and development, vol. 3. DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2156.2025.3.2>

7. Dalgich, K. V. (2020), "Theoretical and practical aspects of institutional development of banking regulation and supervision", *Bulletin of the University of Banking*, vol. 1, no. 37, pp. 92—100.

8. Fedevych, L. S., Luvdar, M. V. and Mezhyrytska, Ya. V. (2020), "The banking system of Ukraine: current state and development prospects", *Economy and Society*, vol. 21, pp. 21—27.

9. National Bank of Ukraine (2020), "Strategy for the development of Ukraine's financial sector until 2025", available at: <https://bank.gov.ua/ua/about/develop-strategy/develop-strategy2023> (Accessed: 13 July 2025).

10. The Verkhovna Rada of Ukraine (2021), The law of Ukraine "About Payment services", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-20#Text> (Accessed: 13 July 2025).

11. National Bank of Ukraine (2023), "On approval of amendments to certain regulatory legal acts of the National Bank of Ukraine", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0042500-23#Text> (Accessed: 13 July 2025).

12. The Verkhovna Rada of Ukraine (2022) "About Virtual Assets", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2074-20#Text> (Accessed: 13 July 2025).

13. Khachaturyan, V. Kh. and Khachaturyan, T. Kh. (2021), "On the origin and history of legal regulation of banking activity in Ukraine", *Scientific Notes of V.I. Vernadsky TNU. Series: Legal Sciences*, vol. 32, no. 71, pp. 91—94.

14. Melnyk, K. M., Bondarenko, N. V. and Shcherbatyuk, O. P. (2024), "Problems and prospects of banking regulation and supervision development in Ukraine", *Economic Space*, vol. 194, pp. 157—163.

Стаття надійшла до редакції 14.07.2025 р.

<https://nayka.com.ua>

Електронне фахове видання

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ
удосконалення та розвиток

Виходить 12 разів на рік

включено до переліку наукових фахових видань України
з питань **ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ**
(Категорія «Б»)

Наказ Міністерства освіти і науки України
від 28.12.2019 №1643

Спеціальність 281

e-mail: economy_2008@ukr.net

viber: +38 050 3820663